

Koersdocument Uitvoeringsagenda Erfgoed 2023-2027

Dit document geeft antwoord op de vraag: welke doelen stelt de Provincie Zeeland voor de komende jaren om het Zeeuwse Erfgoed te behouden en te ontwikkelen. Het dient als basisdocument voor een proces wat we samen met partners willen doorlopen om te onderzoeken welke activiteiten, investeringen en/of faciliteiten de komende jaren ontwikkeld kunnen worden om deze doelen te behalen.

Dit document is allereerst een samenvatting van de uitgangspunten van twee door Provinciale Staten vastgestelde documenten: De Zeeuwse Omgevingsvisie en de Ontwikkelagenda Cultuurveld 2022-2024.

De Zeeuwse Omgevingsvisie is tot stand gekomen met veel Zeeuwse partijen en kent ook doelstellingen op het onderwerp van (vooral fysiek) cultureel erfgoed. Er zijn twee bouwstenen opgenomen die in dit document worden verenigd: Erfgoed en Archeologie. De doelstellingen van beide bouwstenen sluiten naadloos op elkaar aan: *Ons erfgoed is behouden en wordt benut. Daarnaast is het ontsloten, beleefbaar en toegankelijk [en de] archeologische waarden zijn beschermd en optimaal beleefbaar.*

Onder de Omgevingsvisie hangen verschillende programma's. Erfgoed valt binnen het programma Cultuur. Hiervoor is in 2021 een Ontwikkelagenda vastgesteld. Dit is een verdieping van de Omgevingsvisie en bevat aanvullende ambities voor het hele Zeeuwse Cultuurveld. Deze ambities zijn onder te verdelen in drie principes: 1) *intrinsieke waarde* 2) *basis op orde* 3) *verbreding en vernieuwing*.

Een derde ingrediënt voor dit document is het Verdrag van Faro (2005). Dit verdrag is nog niet door Nederland ondertekend, maar de intentie daartoe is wel al in 2018 uitgesproken. Er wordt nu landelijk (steeds meer) beleidsmatig gehandeld in de geest van dit verdrag. Het Programma Faro (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) zette in 2021-2022 in op het opstellen van een uitvoeringsagenda in gelijkwaardige samenwerking met de erfgoedsector, gemeenten en provincies, het sociale domein en erfgoedgemeenschappen. Verdere uitleg over het verdrag en de gevolgen hiervan voor het Zeeuws Erfgoed staan in paragraaf 1.2.

Dit koersdocument vormt de basis voor gesprekken met een brede groep partners. Hiermee starten we een proces met ontwikkelen van erfgoed als centraal thema, in lijn met de principes van de Ontwikkelagenda. We stellen ons voor de uitkomsten te bundelen in een concept Uitvoeringsagenda Erfgoed. Hierin zullen (voorstellen voor) concrete acties bijeengebracht worden die helpen om de gestelde doelen te bereiken. Deze uitvoeringsagenda moet in concept gereed zijn in februari/maart 2023.

Aanleiding

In de afgelopen jaren zijn verschillende rapporten¹ verschenen over de staat van het Erfgoed in Nederland. Het ging daarbij zowel over de fysieke staat van bijvoorbeeld monumenten, maar ook over de aandacht die het onderwerp krijgt binnen lokaal en regionaal beleid. In al deze rapporten

---

¹ Een lappendeken. Zicht op toezicht door provincies (2020); Erfgoedmonitor Zeeland 2018-2021 (2022); Rapport Archeologie bij de tijd (2021).

komt naar voren dat er ruimte is voor verbetering. Op Zeeuwse schaal is er extra aandacht voor dit onderwerp. Verschillende gemeenten zijn trajecten gestart om te komen tot kerkenvisies. Deze moeten een antwoord geven op de uitdagingen die er spelen rondom onderhoud en leegstand van kerken. Tegelijkertijd kampen ook molens en historische boerderijen met vergelijkbare uitdagingen. De poel van vrijwilligers, waar ons erfgoed grotendeels op draait, staat bovendien onder druk. Ook worden er steeds nieuwe omgangsvormen met erfgoed ontwikkeld die veel kansen bieden voor behoud en beleving. Tot slot is de Zeeuwse samenleving continu in verandering en met die veranderingen ontstaan ook nieuwe vormen van erfgoed. Deze integrale aanpak komt dus niet alleen voort uit de bedreigingen die we signaleren, maar ook juist vanuit de kansen die er nog liggen om meer met het erfgoed te doen.

Leeswijzer

Dit document volgt de driedeling die in de Ontwikkelagenda Cultuur wordt gehanteerd:

Hoofdstuk 1 begint de driedeling met *De Waarde van Erfgoed*. Hierin wordt eerst naar de definitie van het concept gekeken. Dit wordt gevolgd door de impact van het verdrag van Faro op de manier waarop we met erfgoed om gaan en de uitdagingen die daaruit volgen.

De Basis Op Orde wordt behandeld in hoofdstuk 2. Hierin staan de wettelijke taken van de provincie en de bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt met andere overheden. Ook worden in 2.3 de basisvoorzieningen genoemd die nodig zijn voor een stevige Erfgoed basis.

In hoofdstuk 3 worden de doelen genoemd nodig zijn om de Erfgoedsector te *Vernieuwen en Versterken*. Dit hoofdstuk bestaat uit drie delen: Het creëren van eigenaarschap, het behoud door ontwikkeling en het betrekken van nieuw erfgoed.

De doelen, subdoelen en acties uit de Omgevingsvisie zitten in deze hoofdstukken verweven. Sommige van deze doelen zijn gesplitst over twee onderwerpen. Verschillende doelen kunnen verregaand op elkaar ingrijpen. Zo is het onmogelijk om restauraties van kerken te realiseren wanneer er niet voldoende vakmensen zijn. Ook kunnen onderwerpen die nu nog onder vernieuwing en verbreding staan, zoals bepaalde vormen van nieuw erfgoed, in de toekomst mogelijk onder de basis op orde vallen. Dit document eindigt met een tijdspad voor de verder invulling van de Uitvoeringsagenda Erfgoed 2023-2027.

1. De Waarde van Erfgoed

Wat is erfgoed eigenlijk en waarom heeft het waarde? Hoe komt deze waarde tot stand en wat is er nodig om iets als erfgoed aan te merken en ook als erfgoed aangemerkt te houden? Het is hiervoor handig om een definitie te hebben, zodat iedereen weet waar het precies over gaat. Om niet het wiel opnieuw uit te vinden hanteren we in eerste instantie de definitie zoals die in de Erfgoedwet staat.

1.1 Erfgoed volgens de Erfgoedwet

In de Erfgoedwet staat een vrij brede en complexe definitie, werkbaar voor dit document:

Cultureel erfgoed: uit het verleden geërfde materiële en immateriële bronnen, in de loop van de tijd tot stand gebracht door de mens of ontstaan uit de wisselwerking tussen mens en omgeving, die mensen, onafhankelijk van het bezit ervan, identificeren als een weerspiegeling en uitdrukking van zich voortdurend ontwikkelende waarden, overtuigingen, kennis en tradities, en die aan hen en toekomstige generaties een referentiekader bieden.

Erfgoed is dus iets wat we door willen geven aan de toekomst omdat we er een waarde aan hechten. Deze waarde is net als de maatschappij zelf continu in beweging. Wat we als erfgoed aanmerken kan daarmee dus ook door de tijd heen veranderen en dat heeft het ook altijd gedaan. Erfgoed is dus dynamisch. Wat deze definitie van Erfgoed niet aan geeft is wie de “mensen” zijn die beslissen over wat erfgoed is en wat dus doorgegeven wordt. In het verleden zijn het altijd de “experts” geweest. Daardoor werd de discussie over erfgoed ook vrijwel alleen door deze experts gevoerd. Het verdrag van Faro kijkt daar anders tegen aan.

1.2 Het verdrag van Faro

In 2018 heeft de toenmalig minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de intentie uitgesproken om het Verdrag van Faro (Raad van Europa) te ondertekenen. Daarmee is een koers uitgezet en wordt er landelijk maar ook lokaal steeds meer in de geest van dit verdrag gehandeld. Dit verdrag, met de titel “De Waarde van Cultureel Erfgoed voor de Samenleving”, zegt dat objecten en plaatsen *op zichzelf* niet belangrijk zijn voor cultureel erfgoed. Ze zijn belangrijk vanwege de betekenissen en gebruiken die mensen eraan hechten en de waarden die ze vertegenwoordigen. Hiermee staat de mens in dit verdrag centraal. De drie belangrijke uitgangspunten die uit dit verdrag naar voren komen zijn:

1. Ieder mens heeft recht op erfgoed.
2. Erfgoed kan bijdragen aan het behalen van maatschappelijke doelen.
3. Erfgoed kan bijdragen aan vrede en democratie doordat het de dialoog tussen culturen bevordert.

1.3 Betekenis van Faro voor de Waarde van Erfgoed in Zeeland

De conclusie die volgt uit de twee voorgaande paragrafen is dat Erfgoed continu ontwikkeld en dat iedereen bij die ontwikkeling betrokken kan worden. Belangrijkste is wel, dat iedereen dan ook de kans krijgt om hier aan deel te nemen. Iedereen kan meebepalen wat erfgoed is en hier een eigen waarde aan geven. Kortom de eerste uitdaging die voor ons ligt is dat we het **Zeeuws Erfgoed inclusief** moeten maken.

De verbinding met **maatschappelijke uitdagingen** kan ervoor zorgen dat erfgoed nieuwe, meer actuele waarde krijgt. Zo worden verdrongen dorpen in de huidige klimaatproblematiek actueler, krijgt WOII-erfgoed een nieuwe lading door moderne conflicten en kan het maritiem verleden een rol spelen in discussies over het slavernijverleden. Het is vanuit deze hedendaagse kijk dat in gezamenlijkheid gekeken moet worden wat het Zeeuwse erfgoed nu is, welk verhaal we daarover willen vertellen en wat we aan de toekomst willen doorgeven.

Dit houdt ook in dat dit een **continu proces** is, waarin we steeds het gesprek aan moeten gaan en open moeten staan voor nieuwe ontwikkelingen. Dit is voor veel erfgoedorganisaties, overheden en het brede publiek nog niet even vanzelfsprekend. Het zal tijd en inspanning vergen om dit overal te laten landen. Juist de provincie kan daar als verbinder van partijen een belangrijke rol in spelen.

Doelstellingen:

- 1: In Zeeland heerst een breed maatschappelijk besef van het belang van inclusief erfgoed.
- 2: Het erfgoed in Zeeland is verbonden met hedendaagse maatschappelijke uitdagingen.

2. De Basis op Orde

Behouden en Ontsluiten staan in dit hoofdstuk centraal. Het doel is om het erfgoed in goede staat te houden en het ook te laten zien. Hierin heeft de provincie een aantal wettelijke taken en zijn er bestuurlijke afspraken gemaakt over de rol van de provincie hierin. Daarnaast heeft de provincie een aantal ambities met name op het gebied van ontsluiting van het Zeeuws erfgoed. Ook worden in dit hoofdstuk onderwerpen benoemd die nodig zijn voor een goede basis, maar die nog (verder) ontwikkeld moeten worden.

2.1 De wettelijke taken van de provincie: voorkomen van onnodige aantasting bij ontwikkeling

Het grootste deel van de wettelijke taken van de provincie op het gebied van erfgoed zit in de verplichting om erfgoed mee te wegen in de **ruimtelijke ordening**. Regelgeving rondom archeologie en cultureel erfgoed ligt verankerd in de omgevingsvisie en de omgevingsverordening. Ook gemeenten stellen beleid op waarin rekening gehouden wordt met de waarde van cultureel erfgoed en de archeologie. In de plantoetsing wordt door de provincie meegelezen en geadviseerd over allerlei onderwerpen, van wonen tot natuur. Archeologie en cultuurhistorie zijn hier twee vaste onderdelen in.

Een aantal wettelijke taken wordt vaak gecombineerd opgepakt. Het provinciaal **beleid** volgt grotendeels het gemeentelijk beleid. De provincie stelt aanvullende eisen op de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) voor archeologisch onderzoek en rapportage. Deze eisen zijn samengesteld met adviseurs archeologie van de gemeenten en in gezamenlijkheid wordt een Provinciale Onderzoeksagenda opgesteld. Deze laatste wordt periodiek herijkt en dient op zijn beurt als belangrijke basis voor het gemeentelijk archeologiebeleid. De Kaart Cultuurhistorie is een belangrijk instrument om actuele gegevens over erfgoed en archeologie bij elkaar te brengen.

De provincie heeft ook een **toezichthoudende rol** op de gemeenten, het zogenaamde interbestuurlijk toezicht (IBT). Hoewel de gemeenten een grote mate van beleidsvrijheid hebben, ziet de provincie erop toe dat de gemeenten op de juiste manier zorg dragen voor het erfgoed. Dit gebeurt door het ontwikkelen van beleid en het daadwerkelijk uitvoering geven aan dat beleid. In het verleden gebeurde dit IBT met name door het in laten vullen van een vragenlijst. Deze gaf echter niet voldoende antwoord op wat er nu echt gebeurde en wat de gemeenten nu echt nodig hadden om hun taak goed uit te kunnen voeren. Het streven is om het contact met de gemeenten in het kader van het IBT te intensiveren.

De Provincie heeft hiernaast nog een wettelijke taak voor de archeologie. Dit komt omdat de provincies volgens de Erfgoedwet eigenaar zijn van alle archeologische vondsten uit opgravingen en daar ook zorg voor moeten dragen. Daarom hebben ze de verplichting om een **depot** voor bodemvondsten te onderhouden. Ook Provincie Zeeland heeft een archeologisch depot. Het beheer

hiervan wordt uitgevoerd door Erfgoed Zeeland. De groeiende hoeveelheid vondsten en de noodzaak om ook een digitaal depot bij te houden, vraagt investering in extra opslag en personele capaciteit.

Doelstellingen:

- 1: Provincie Zeeland geeft optimaal uitvoering aan haar wettelijke taken en de bestuurlijke afspraken.
- 2: Zeeland heeft een archeologisch depot met voldoende capaciteit, zowel in personeel als in faciliteiten.
- 3: In Zeeland functioneert het IBT goed en worden problemen vroegtijdig opgespoord en proactief opgelost.

2.2 Bestuurlijke afspraken: instandhouding en herstel

Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over de uitvoering van een **restauratiesubsidie** voor niet-woonhuis Rijksmonumenten. De Provincie krijgt jaarlijks financiële middelen van het Rijk om hier uitvoering aan te geven. Ook vanuit de Provincie zelf wordt hieraan bijgedragen. Eigenaren van monumenten kunnen subsidie aanvragen voor een deel van de kosten voor het herstel van hun monument. Het probleem bij deze regeling is dat de benodigde bedragen voor restauratie zo hoog zijn dat de regeling structureel overvraagd is.

Provincie Zeeland ontvangt ook jaarlijks middelen vanuit het Rijks voor de uitvoering van een provinciaal **steunpunt** voor monumentenzorg en archeologie. Deze steunpuntfunctie wordt uitgevoerd door Erfgoed Zeeland. Hiermee worden bijeenkomsten georganiseerd voor kennisuitwisseling met en tussen gemeenteambtenaren en partners uit het veld. Ondanks het hebben van deze steunpuntfunctie laat het rapport Lappendeken² zien dat er nog steeds te weinig capaciteit en kennis in huis is om de monumentenzorg te waarborgen. Hier zal samen met gemeenten gekeken moeten worden waar hun behoefte ligt.

Doelstellingen:

- 1: Het terugdringen van het aantal monumenten wat in matige of slechte staat verkeert, onder andere door het effectief inzetten van restauratiesubsidies en steunpuntfuncties.

2.3 Basisvoorzieningen

Om te zorgen dat het cultureel erfgoed behouden blijft, moet er beter **inzicht** komen in de huidige staat van het erfgoed. Voor een deel bestaat dit al door de jaarlijkse monitor van gebouwde rijksmonumenten. Voor andere onderdelen van dit cultureel erfgoed is dit er echter nog niet. Deze kennis moet vervolgens breed beschikbaar komen. Met name bij gemeentes kan dit inzicht bijdragen om voldoende capaciteit vrij te maken voor erfgoed.

---

² Een lappendeken. Zicht op toezicht door provincies (2020)

Een tweede basisvoorziening voor het Zeeuws Erfgoed is de grote poule **vrijwilligers** die zich inzetten om het Erfgoed te behouden en uit te dragen. De vergrijzing van Zeeland is daarbij zowel een voordeel als een nadeel. Enerzijds is er een grote groep mensen die na hun pensioen iets bij willen dragen aan de maatschappij en dit graag door middel van erfgoed doen. Dit is echter wel een kwetsbare voor het erfgoedveld. Daarnaast zijn vrijwilligers vaak wel inzetbaar voor korte projecten, maar laten ze zich lastig voor langere tijd binden.

Het behouden van het gebouwd erfgoed en het voortzetten van (een deel van het) immaterieel erfgoed is sterk afhankelijk van kundige **ambachtslieden**. Ook hier is een structureel tekort ontstaan. Dit geldt zowel voor vaklui die beschikken over de kennis die nodig is voor bijvoorbeeld restauraties, maar ook voor het in bedrijf houden van bijvoorbeeld molens. Een oplossing zit hierin het trekken van meer jongeren naar de restauratieopleidingen. Het is dan van belang dat de volledige onderwijsketen versterkt wordt. Daarnaast ligt hier een kans voor het inzetten van het vakmanschap van vluchtelingen en migranten.

Doelstellingen:

- 1: De staat van alle monumenten is goed in beeld en vormt een sterke basis voor het IBT.
- 2: Vrijwilligers werken samen en worden waar mogelijk ondersteund.
- 3: Stimuleren van doorontwikkeling en behoud van benodigde Zeeuwse ambachten.

2.4 Ontsluiten

Er lopen verschillende trajecten om de Zeeuwse bevolking en bezoekers van onze provincie te informeren over het Zeeuws Erfgoed. Een belangrijke leidraad daarin zijn de Zeeuwse **Erfgoedlijnen**. Deze zijn breed inzetbaar en geven verschillende rode draden door de gehele Zeeuwse geschiedenis van prehistorie tot nu. Ieder erfgoed is te verbinden aan minimaal één erfgoedlijn. Op deze manier wordt het verhaal van Zeeland gestructureerd en herkenbaar zonder dat het beperkt wordt.

Door al op jonge leeftijd met erfgoed in aanraking te komen kan een levenslange verbinding gecreëerd worden. Om dit te bewerkstelligen loopt er een programma rondom **Erfgoededucatie**. Het betrekken van jongeren bij het Zeeuws Erfgoed is essentieel om ook in de toekomst draagvlak te hebben.

In het provinciaal museumbeleid zijn **Themamusea** aangewezen. Momenteel zijn dit vijf musea die gezamenlijk het verhaal van Zeeland vertellen. Zij krijgen in de periode 2022 tot 2024 incidentele financiële ondersteuning vanuit de provincie op voorwaarde dat zij voldoen aan, of verbetering laten zien op het gebied van:

- Hoge inhoudelijke kwaliteit en invulling geven aan de intrinsieke waarde van cultuur;
- Herkenbare bijdrage aan de prioritaire maatschappelijke opgaven van de provincie;
- Organisaties en programma's met een provinciale of nationale uitstraling;
- Organisaties die domein overstijgend samenwerken en zich verbinden aan externe netwerken;
- Activiteiten die invulling geven aan een wezenlijke lacune in voorzieningen en/of activiteiten in het cultuurveld;
- Voldoen aan de drie Codes Cultuur (governance, fair practice en culturele diversiteit)

Het doel is om vanuit deze themamusea ook ondersteuning te bieden aan kleinere musea door bijvoorbeeld het delen van expertise. Ook wordt meer de verbinding gelegd met ondersteunende organisaties. Op deze manier wordt op termijn gewerkt aan een Zeeland dekkende museale infrastructuur. Hier moet gast en inwoner het volledige verhaal van Zeeland kunnen ontdekken.

Doelstellingen:

- 1: De Erfgoedlijnen worden breed ingezet om het verhaal van Zeeland te vertellen.
- 2: Erfgoededucatie laat jongeren van alle leeftijden kennis maken met het brede inclusieve erfgoed van Zeeland.
- 3: Zeeland heeft een dekkende museale infrastructuur.

3 Vernieuwing en verbreding

In dit hoofdstuk zetten we de lijnen uit waarlangs we de komende jaren proberen te zoeken naar nieuwe mogelijkheden in het erfgoedveld. Vernieuwing betekent niet het oude weg gooien en vervangen voor iets nieuws. Het kan ook gaan om het zoeken naar nieuwe interpretaties van bestaand erfgoed, of het zoeken naar een andere gebruiksvorm van dit erfgoed. Uitgangspunt hierbij zijn wel steeds de twee punten die in 1.3 vernoemd staan: Een inclusief en maatschappelijk verbonden erfgoed.

3.1 Eigenaarschap creëren

Het Zeeuws Erfgoed kan alleen verder ontwikkelen en goed worden behouden als er voldoende **draagvlak** onder de Zeeuwse bevolking voor is. Dit versterken kan in drie stappen. De eerste is het breed delen van kennis en kunde in het erfgoedveld. Mensen kunnen zich tenslotte alleen interesseren voor dingen wanneer ze hiervan gehoord hebben. Hierbij is het ook van belang dat de juiste (verschillende) kanalen gebruikt worden om aan te sluiten bij de doelgroepen die we willen bereiken. Hier zijn domeinverbindingen met andere culturele uitingen ook van belang. Door bijvoorbeeld samen te werken met kunstenaars, de blik van kunstenaars, kunnen herinneringen en verhalen nieuwe perspectieven en dromen bieden voor de toekomst.

Een tweede stap is het verbinden van mensen die geïnteresseerd zijn in bepaalde onderwerpen. Zo kunnen ideeën uitgewisseld worden en worden mensen gestimuleerd over hun grenzen te kijken. Juist door de combinatie te maken tussen professionele experts en geïnteresseerde vrijwilligers, komt lokale kennis samen met de vaak meer overkoepelende verhalen. Dit biedt de omgeving voor iedereen om een echte bijdrage te leveren aan de kennisontwikkeling over erfgoed.

Iets wordt pas echt van jou als je er zelf mee aan de slag kunt. Dit is de derde stap die nodig is voor het creëren van eigenaarschap en daarmee draagvlak. Hoe dit in de praktijk gebracht moet worden is vaak nog een zoektocht. Een afweging die daarbij gemaakt moet worden is wat de rol van de erfgoedprofessional is en waar het brede publiek ingezet kan worden. Daarbij is wel steeds van belang dat participatie moet leiden tot iets zinvol. Participatie is geen bezigheidstherapie.

Doelstellingen:

- 1: Informatie over het Zeeuws erfgoed is breed toegankelijk voor inwoners en bezoekers.
- 2: In het Zeeuwse erfgoedveld weten kennispartijen, experts en geïnteresseerden elkaar te vinden en werken nauw samen.
- 3: Iedereen die dat wil kan een zinvolle bijdrage leveren aan het erfgoedveld.

3.2 Behoud door ontwikkeling

Zeeland heeft veel gebouwd erfgoed wat leeg staat of leeg dreigt te komen te staan. Bovendien is ruim 24% van de Zeeuwse niet-woonhuis Rijksmonumenten in matige tot slechte staat³. Dit gaat van kerkgebouwen tot boerderijen, vestingwerken, industrieel erfgoed en molens. Zonder een actieve functie is het onderhoud vaak onbetaalbaar en raken deze gebouwen in verval. Om dit tegen te gaan moet het vaak een **nieuwe bestemming** krijgen. Dit is met monumentale panden vaak een hele opgave. De kosten voor het gereed maken van een pand voor een andere bestemming zijn vaak hoog en ook zitten er veel regels aan vast.

Daarnaast moeten deze panden vaak **verduurzaamd** worden, niet alleen om de kosten van de energierekening te drukken, maar ook om het comfortabel te maken. Niet elk gebouw is geschikt voor elke functie en het is vaak maatwerk op elke specifieke locatie. Samen met de initiatiefnemer moet er onderzocht worden wat er wel en niet kan in dat monument. Door de omgeving hierbij te betrekken kan nog meer (sociale) meerwaarde gecreëerd worden.

Tot slot biedt **verbinding** met andere sectoren nieuwe mogelijkheden. Zoals ook in de omgevingsvisie genoemd, is een belangrijke sector in dit kader bijvoorbeeld het toerisme. Ook in de visie Bestemming Zeeland 2030 is erfgoed als belangrijk toeristisch product opgenomen. Juist buiten de hoogseizoenen is het Zeeuws Erfgoed een trekker, wat bij kan dragen aan het spreiden van het toerisme.

Doelstellingen:

- 1: Herbestemming van erfgoed wordt ondersteund.
- 2: Eigenaren worden gestimuleerd hun monumenten te verduurzamen.
- 3: Erfgoed staat in nauwe verbinding met andere domeinen zoals bijvoorbeeld toerisme, waardoor voor beide domeinen meerwaarde gecreëerd wordt.

3.3 Nieuw Erfgoed ontwikkelen

In hoofdstuk 1 is het belang van een inclusief erfgoed genoemd. Vaak worden bijeenkomsten over erfgoed bezocht door steeds dezelfde mensen. Dit zijn de mensen die al geïnteresseerd zijn in het huidige erfgoed, die in het netwerk zitten waarbinnen de uitnodigingen gedeeld worden en de mensen die de tijd hebben om naar dit soort bijeenkomsten te komen. Zolang de erfgoedwereld alleen met zichzelf in gesprek blijft, zal het verhaal steeds hetzelfde blijven. De verbinding moet

³ Erfgoedmonitor Zeeland 2018-2021 (2022)

gezocht worden met mensen die tot nu toe nog niet of nauwelijks gehoord zijn. Trekken van **nieuwe belanghebbenden** gaat niet vanzelf.

Om nieuwe groepen, zoals bijvoorbeeld jongeren, of mensen met een migratieachtergrond meer bij het erfgoed te betrekken moeten we ook open staan voor andere vormen van erfgoed, of herinterpretaties van bestaand erfgoed. Dit betekent niet dat het oude erfgoed verdwijnt maar dat er ruimte is voor **meerstemmigheid**. Dit vraagt een actieve houding om resultaat te hebben.

Een relatief nieuwe gedachte is dat Erfgoed niet altijd mooi of iets waar we trots op zijn hoeft te zijn. Soms willen we dingen doorgeven aan de toekomstige generaties, juist om de zwarte bladzijden uit onze geschiedenis te erkennen of te herdenken. Twee voorbeelden hiervan is de Nationale Dodenherdenking die sinds 2019 als immaterieel erfgoed erkend zijn, en het Slavernijverleden wat nu ook een groot onderwerp van maatschappelijke discussie is. Voor beide thema's lopen trajecten om dit erfgoed meer op de kaart te zetten.

Doelstellingen:

- 1: Alle onderdelen van de bevolking praten mee over het Zeeuwse erfgoed
- 2: Er wordt actief gezocht naar nieuw erfgoed en andere interpretatie van bestaand erfgoed.